

**NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W POZNANIU**

**LPO-41005-7-97
79/97/P/96/048/LPO**

Egz. nr

**Informacja o wynikach kontroli
przekształceń własnościowych
w województwie poznańskim w 1996 r.**

Poznań, grudzień 1997 r.

Spis treści

	<u>Strona</u>
I. Część ogólna	3
1. Charakterystyka kontroli	3
2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności	4
3. Wnioski wynikające z kontroli	6
II. Część szczegółowa	7
1. Charakterystyka stanu prawnego	7
2. Ogólny przebieg procesów prywatyzacyjnych	10
3. Prywatyzacja bezpośrednia	11
4. Likwidacja przedsiębiorstw ze względów ekonomicznych	14
5. Zabezpieczenie interesów Skarbu Państwa w toku procesów prywatyzacyjnych	15
6. Dochody i koszty prywatyzacji	17
7. Działalność Delegatury Ministerstwa Skarbu Państwa w Poznaniu	17
III. Postępowanie pokontrolne	19

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Charakterystyka kontroli

Tematyka, badany okres i czas przeprowadzenia kontroli

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu przeprowadziła w okresie od stycznia do maja 1997 r. kontrolę przekształceń własnościowych w województwie poznańskim w 1996 r., w ramach kontroli koordynowanej przez NIK Departament Skarbu Państwa i Prywatyzacji (nr kontroli P/96/048). Powyższa kontrola stanowi kontynuację badań prowadzonych przez NIK w latach poprzednich.

Tematyka kontroli obejmowała m.in. następujące główne zagadnienia:

- działania prowadzone w imieniu Ministra Skarbu Państwa (Przekształceń Własnościowych) w zakresie wynikającym z ustawy o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych i ustawy o przedsiębiorstwach państwowych,
- sprawowanie nadzoru nad spółkami z udziałem Skarbu Państwa i nad realizacją zobowiązań inwestorów,
- zmiany własnościowe w województwie,
- prawidłowość przygotowania i tempo prywatyzacji oraz likwidacji przedsiębiorstw państwowych ze względów ekonomicznych,
- przestrzeganie obowiązujących procedur prywatyzacyjnych i likwidacyjnych,
- ochronę interesów Skarbu Państwa w procesie prywatyzacyjnym i funkcjonowanie nadzoru założycielskiego,
- efektywność prywatyzacji, koszty związane z prywatyzacją i uzyskiwane dochody budżetowe.

Jednostki kontrolowane

Badaniami objęto łącznie 6 jednostek, w tym:

- Urząd Wojewódzki w Poznaniu,
- Delegaturę Ministerstwa Skarbu Państwa w Poznaniu

oraz 4 podmioty gospodarcze:

- Wielkopolskie Zakłady Przemysłu Tłuszczowego „Grupa Inicjatywna” Sp. z o.o. w Szamotułach,

- Przedsiębiorstwo Handlu Chemikaliami „Chemia” w Poznaniu,
- Przedsiębiorstwo Państwowe „Cukrotech” w Poznaniu,
- Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia PKS w Likwidacji w Poznaniu.

Cel i zakres kontroli

Celem kontroli w skali kraju była ocena realizacji zadań Rządu określonych w załączniku Nr 12 do ustawy budżetowej „Kierunki prywatyzacji majątku państwowego w 1996 r.” i przebiegu prywatyzacji w gospodarce narodowej z uwzględnieniem: ochrony interesów Skarbu Państwa, prawidłowości i tempa prywatyzacji, efektywności prywatyzacji, kosztów prywatyzacji i uzyskanych dochodów budżetowych oraz funkcjonowania nadzoru założycielskiego. Powyższe zagadnienia były badane na obszarze województwa poznańskiego.

2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności

1. Badania kontrolne w Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu wykazały, że:

- W 1996 r. w województwie poznańskim 1 przedsiębiorstwo zostało przekształcone w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, 3 przedsiębiorstwa sprywatyzowano metodą bezpośrednią (likwidacyjną), w tym 1 poprzez wniesienie jego mienia do powstałej spółki utworzonej przez wierzycieli w związku z wcześniejszą ugodą bankową i 2 przedsiębiorstwa - poprzez oddanie ich mienia do odpłatnego korzystania przez spółki pracownicze. Liczba przedsiębiorstw sprywatyzowanych w 1996 r. metodą bezpośrednią wprawdzie zmniejszyła się (w 1995 r. sprywatyzowano 6 przedsiębiorstw), lecz w toku przygotowania do prywatyzacji było znacznie więcej przedsiębiorstw niż w roku poprzednim, tj. 25 przedsiębiorstw (w 1995 r. 7 przedsiębiorstw), co świadczy o przyspieszeniu tempa w tym zakresie.

Okres od podjęcia przez Wojewodę decyzji w sprawie prywatyzacji tych przedsiębiorstw do momentu wyrażenia na nią zgody przez Ministra Przekształceń Własnościowych (obecnie przez Ministra Skarbu Państwa) nie był nadmiernie wydłużony, poza przypadkiem WZPT w Szamotułach, co związane było z wątpliwościami Ministra dotyczącymi treści ugody bankowej i nie wynikało z zaniedbań służb Wojewody.

Procesy przekształceń własnościowych w 1996 r. prowadzone były w warunkach korzystnej koniunktury w gospodarce województwa i procesy prywatyzacyjne nie wywarły negatywnego wpływu na stan zatrudnienia w regionie.

- Zmniejszeniu uległa liczba przedsiębiorstw likwidowanych z przyczyn ekonomicznych, co uznać należy za zjawisko pozytywne. W 1996 r. z tych przyczyn zlikwidowano bowiem tyle samo przedsiębiorstw co w 1995 r. (5), ale w toku likwidacji było 16 przedsiębiorstw, podczas gdy w roku poprzednim - 24. Decyzje w sprawie postawienia przedsiębiorstw w stan likwidacji były zasadne. Sam proces likwidacji poddanych badaniu (w ramach kontroli Urzędu Wojewódzkiego) 2 przedsiębiorstw, przebiegał sprawnie i w czasie nie dłuższym niż 11 miesięcy.

Należy jednak dodać, że na 16 przedsiębiorstw będących według stanu na koniec 1996 r. w toku likwidacji z przyczyn ekonomicznych, w 3 przypadkach likwidacje zostały rozpoczęte w

latach 1992-1993, w 2 przypadkach - w 1994 r. a w 9 przypadkach - w 1995 r. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie prowadzenia procesów naprawczych.

- Działania i decyzje prywatyzacyjne podjęte w 1995 r. przez Wojewodę Poznańskiego spełniały kryteria legalności, gospodarności, celowości. Przestrzegane były obowiązujące procedury regulujące proces prywatyzacji i likwidacji z przyczyn ekonomicznych. Stwierdzono natomiast nieprawidłowości z zakresu rzetelności niektórych działań. Dotyczyły one kontroli działalności likwidatorów, dokumentowania prac zespołów przygotowawczych, treści wniosków składanych do Ministra PW o wyrażenie zgody na prywatyzację, formułowania niektórych zapisów umów leasingowych i zasad uczestnictwa przedstawicieli Wojewody w spółkach z udziałem Skarbu Państwa.

- W 1996r. wydatki na prywatyzację wyniosły łącznie 149,4 tys. zł i były na poziomie 99,6 % w stosunku do planu, w tym 140,3 tys. zł stanowiły koszty usług niematerialnych z tytułu sporządzenia 39 recenzji i 11 wycen. Koszty tych usług stanowiły 82 % tych kosztów poniesionych w 1995 r. Dochody budżetowe z tytułu prywatyzacji wyniosły łącznie 92.363 tys. zł i były 7 krotnie wyższe niż dochody uzyskane w 1995 r. (12.918 tys. zł), na skutek nieplanowanych dochodów uzyskanych w czerwcu 1996 r. ze sprzedaży 30 % akcji posiadanych w Spółce „Goplana” SA na rzecz Firmy „Nestle”(25 %) i Banku Handlowego SA (5 %) za łączną kwotę 71.015 tys. zł (opis, str.10 - 17).

2. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości w działalności Delegatury Ministerstwa Skarbu Państwa w Poznaniu. Do września 1996 r. Delegatura ta działała w ramach struktur organizacyjnych Ministerstwa Przekształceń Własnościowych. Stwierdzono natomiast przypadek nie wyrażenia przez Ministra PW zgody na prywatyzację i nie zaakceptowanie zarządzenia Wojewody Poznańskiego w sprawie prywatyzacji z uzasadnieniem, iż należałoby uwzględnić propozycję Ministra odnośnie składu uczestników spółki, przez co nie doszło do prywatyzacji jednego z przedsiębiorstw. Ponadto zanotowano przypadek niekonsekwencji oraz zwłoki ze strony Ministra PW w zakresie ustosunkowywania się do wniosku Wojewody w sprawie wyrażenia zgody na prywatyzację. Polegało to na przedstawieniu przez Ministra warunku co do wyrażenia takiej zgody, opartej na opinii Delegatury MSP w Poznaniu, t.j. wyłączenia z umowy leasingowej atrakcyjnej nieruchomości wchodzącej w skład majątku prywatyzowanego przedsiębiorstwa, a następnie po upływie ponad 1 roku, mimo nie uwzględniania tego warunku przez Wojewodę, Minister ostatecznie wyraził zgodę na prywatyzację według koncepcji Wojewody (opis, str. 17 - 18).

3. Wśród skontrolowanych przez Delegaturę 4 podmiotów gospodarczych, w jednym prowadzone było postępowanie likwidacyjne z przyczyn ekonomicznych przy czym proces likwidacji rozpoczął się w maju 1993 r. i do czasu kontroli NIK nie został zakończony, głównie z powodu skomplikowanego stanu prawnego dotyczącego części nieruchomości. W kolejnym przedsiębiorstwie od 1991 r. podejmowane były bezskuteczne działania w celu jego sprywatyzowania według 3 różnych koncepcji, przy czym zadecydowały o tym zarówno czynniki niezależne od przedsiębiorstwa, jak również takie, na które przedsiębiorstwo miało pewien wpływ.

W pozostałych 2 podmiotach występowała prywatyzacja bezpośrednia (likwidacyjna). W jednym przypadku nastąpiło wniesienie mienia przedsiębiorstwa państwowego w rozumieniu art. 55¹ kodeksu cywilnego do powstałej spółki z o.o. związanej przez wierzycieli, a w kolejnym oczekiwano na rozstrzygnięcie Ministra Przekształceń Własnościowych w sprawie zasadności wniesienia do umowy leasingowej ze spółką pracowniczą, nieruchomości

wchodzącej w skład majątku prywatyzowanego przedsiębiorstwa, co nastąpiło już po zakończeniu kontroli (opis, str.10-11, 14-15, 17-18).

3. Wnioski wynikające z kontroli

W celu dalszego usprawnienia procesu prywatyzacji oraz poprawy efektywności przekształceń własnościowych, Delegatura wnioskowała pod adresem:

a/ Wojewody Poznańskiego m. in. o:

- usprawnienie prac zespołów przygotowawczych: poprzez pełniejsze dokumentowanie w opiniach tych zespołów zdarzeń mających wpływ na wybraną ścieżkę prywatyzacyjną oraz rozważenie celowości powoływania w ich skład przedstawicieli załogi prywatyzowanego przedsiębiorstwa w dotychczasowym wymiarze,
- składanie wniosków do Ministerstwa Skarbu Państwa o wyrażenie zgody na prywatyzację w przypadku przewidywania udziału osoby prawnej w spółce pracowniczej - po uprzednim uzyskaniu opinii w sprawie możliwości zaakceptowania takiego udziału oraz po przygotowaniu wszystkich wymaganych dokumentów,
- rozważenie możliwości zbadania przyczyn wystąpienia dużej rozpiętości między ustaloną wartością likwidowanego przedsiębiorstwa z przyczyn ekonomicznych. a deklarowaną ceną jego nabycia przez oferentów,
- precyzyjniejsze formułowanie zapisów umów leasingowych, w tym dotyczących zbywania składników majątkowych, zasad amortyzacji i ubezpieczenia mienia,
- podjęcie kroków w celu należytego udokumentowania działalności likwidatorów, poprzez: wprowadzenie nowej formy sprawozdań, na podstawie których zostanie udokumentowana kwota przekazana do budżetu, każdorazowe sporządzanie notatek do sprawozdań i zawieranie w notatkach dotyczących sprawozdań końcowych ocen wykonywanych czynności oraz każdorazowe rozważenie zasadności powierzania jednej osobie obowiązków likwidacji jednocześnie dwóch (lub więcej) przedsiębiorstw,
- przestrzeganie ustanowionych zasad uczestnictwa przedstawicieli Wojewody w radach nadzorczych spółek z udziałem Skarbu Państwa w zakresie wyznaczania osób do reprezentowania Skarbu Państwa, obowiązku ukończenia kursu dla członków rad nadzorczych i przygotowywania analiz dotyczących sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek, lub dokonanie odpowiedniej zmiany tych zasad;

b/ podmiotów gospodarczych m. in. o:

- zintensyfikowanie działań w celu skutecznego doprowadzenia do prywatyzacji przedsiębiorstwa,
- przygotowanie w sposób prawidłowy i kompletny wszystkich dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku dotyczącego prywatyzacji,

- zintensyfikowanie działań w celu szybkiego zakończenia likwidacji z przyczyn ekonomicznych,
- wyeliminowanie z projektów umów leasingowych nieprecyzyjnych sformułowań.

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Charakterystyka stanu prawnego

Podstawowe akty prawne dotyczące przekształceń własnościowych

Podstawowymi aktami prawnymi w zakresie zmian własnościowych w okresie objętym kontrolą są:

- 1/ ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych ¹
- 2/ ustawa z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych ²
- 3/ ustawa z dnia 3 lutego 1993 r. w sprawie restrukturyzacji przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw ³
- 4/ rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o przedsiębiorstwach państwowych ⁴
- 5/ zarządzenie Ministra Finansów z dnia 10 listopada 1990 r. w sprawie zasad ustalania należności za korzystanie z mienia Skarbu Państwa.⁵

System prawny dotyczący procesów prywatyzacyjnych uległ w 1996 r. istotnym zmianom. Sejm RP uchwalił w dniu 30 sierpnia 1996 r. ustawę o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych.⁶ Generalnie ustawa weszła w życie z dniem 8 kwietnia 1997r., lecz część przepisów weszła w życie już 22 października 1996 r. Praktycznie jednak przepisy tej ustawy nie miały zastosowania dla procesów prywatyzacyjnych w objętym kontrolą roku 1996.

Ważniejsze postanowienia aktów prawnych regulujące prywatyzację bezpośrednią (likwidacyjną)

¹ Dz.U. z 1990r. Nr 51, poz. 298, Nr 85, poz. 498, zm. z 1991r. Nr 60, poz. 253, Nr 111, poz. 480; z 1994r. Nr 121, poz. 591, Nr 133, poz. 685; z 1996r. Nr 90, poz. 405, Nr 106, poz. 496.

² Dz.U. z 1991r. Nr 18, poz. 80, Nr 75, poz. 329, Nr 101, poz. 444, Nr 107, poz. 464; z 1993r. Nr 18, poz. 82, Nr 60, poz. 280; z 1994r. Nr 1, poz. 3, Nr 80, poz. 368, Nr 113, poz. 547; z 1995r. Nr 1, poz. 2, Nr 95, poz. 474, Nr 154, poz. 791, z 1996r. Nr 90, poz. 405, Nr 106, poz. 496, Nr 118, poz. 561.

³ Dz.U. Nr 18, poz. 82; z 1996r. Nr 52, poz. 235, Nr 118, poz. 561.

⁴ Dz.U. Nr 31, poz. 170; z 1987r. Nr 37, poz. 213; z 1988r. Nr 6, poz. 51, Nr 12, poz. 95; z 1989r. Nr 6, poz. 42.

⁵ M.P. z 1990r. Nr 43, poz. 334, z 1991r. Nr 18, poz. 123,; z 1993r. Nr 26, poz. 274; z 1996r. Nr 15, poz. 203.

⁶ Dz.U. Nr 118, poz. 561.

Zgodnie z art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych organ założycielski może za zgodą Ministra PW zlikwidować przedsiębiorstwo państwowe w celu sprzedaży, wniesienia do spółki lub oddania na czas oznaczony do odpłatnego korzystania. Przedmiotem tych działań może być całe przedsiębiorstwo lub zorganizowane jego części. Decyzję o likwidacji podejmuje organ założycielski z własnej inicjatywy bądź na wniosek rady pracowniczej przedsiębiorstwa.

Likwidacja w celu oddania do odpłatnego korzystania może nastąpić jeżeli:

- wniosek o likwidację i oddanie mienia do odpłatnego korzystania został uchwalony przez radę pracowniczą po zasięgnięciu opinii ogólnego zebrania pracowników,
- oddanie mienia następuje na rzecz spółki,
- do spółki przystąpiła większość pracowników likwidowanego przedsiębiorstwa,
- wspólnikami są wyłącznie osoby fizyczne, chyba, że Minister PW postanowi inaczej,
- wysokość kapitału akcyjnego lub zakładowego nie będzie niższa niż 20% łącznej wartości funduszu założycielskiego i funduszu likwidowanego przedsiębiorstwa.

Oddanie mienia do odpłatnego korzystania następuje na podstawie umowy, w której strony z reguły postanawiają, że po upływie czasu, na który została zawarta, korzystający ma prawo zakupić mienie z którego korzysta, przy czym przy określaniu ceny kupna uwzględnia się wartość dotychczasowych świadczeń z tytułu odpłatnego korzystania z mienia.

Przy sprzedaży przedsiębiorstwa w trybie art. 37 ustawy o p.p.p. odsyła ona w art. 43 do przepisów regulujących zbycie przedsiębiorstwa, tj. do ustawy o przedsiębiorstwach państwowych. Definiując pojęcie likwidacji przedsiębiorstwa państwowego w art. 18a ustawy o p.p. ustawodawca stwierdził, że polega ona na zadysponowaniu jego składnikami majątkowymi, o których mowa w art. 55¹ kodeksu cywilnego i wykreśleniu przedsiębiorstwa państwowego z rejestru, po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli.

Ważniejsze postanowienia aktów prawnych regulujące likwidację z przyczyn ekonomicznych

Zbliżona w skutkach do prywatyzacji jest zmiana właściciela składników mienia przedsiębiorstwa państwowego, która występuje w przypadku likwidacji przedsiębiorstwa na podstawie art. 19 ustawy o p.p. Według art. 18 a ust. 1 ustawy o p.p. likwidacja przedsiębiorstwa państwowego polega na zadysponowaniu jego składnikami majątkowymi oraz wykreśleniu tego przedsiębiorstwa z rejestru, po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli. Likwidacja przedsiębiorstwa może być zarządzona jeżeli wystąpi co najmniej jedna z przesłanek wymienionych w art. 19 ust. 1 ustawy, a mianowicie, gdy:

- zysk przedsiębiorstwa nie wystarcza na opłacenie obligatoryjnej dywidendy,
- przedsiębiorstwo mimo nie płacenia dywidendy prowadzi działalność ze stratą,
- prawomocnym wyrokiem lub ostateczną decyzją administracyjną, zakazano przedsiębiorstwu działania we wszystkich dziedzinach objętych przedmiotem działania, a przedsiębiorstwo nie podjęło innej działalności,

- z wnioskiem o zlikwidowanie przedsiębiorstwa zwróci się zarząd komisaryczny,
- ponad połowę wartości majątku przedsiębiorstwa łącznie stanowią udziały, inne tytuły uczestnictwa w spółkach lub obligacje, albo oddano do użytkowania innym osobom na podstawie umów prawa cywilnego.

Projekt likwidacji przedsiębiorstwa państwowego na podstawie art. 19 ust. 1 ustawy o p.p. podlega zaopiniowaniu przez ogólne zebranie pracowników lub radę pracowniczą oraz związki zawodowe. Uzyskana w tym trybie opinia nie jest wiążąca dla organu założycielskiego, który jest właściwym do podjęcia decyzji o likwidacji. Przed podjęciem takiej decyzji organ ten powinien zarządzić przeprowadzenie postępowania przygotowawczego. W tym celu powołuje on zespół przygotowawczy, którego zadaniem jest zbadanie przyczyn, celu, potrzeby i warunków zamierzonej likwidacji oraz przedstawienie opinii w tej sprawie łącznie z programem likwidacji.

Decyzję o likwidacji podejmuje organ założycielski. Z datą postawienia przedsiębiorstwa w stan likwidacji ulegają rozwiązaniu, z mocy prawa, organy samorządu załogi przedsiębiorstwa. Jednocześnie organ założycielski odwołuje dyrektora przedsiębiorstwa i wyznacza likwidatora.

Unormowania dotyczące trybu likwidacji są zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o p.p. Od momentu wydania zarządzenia o likwidacji do czasu jej zakończenia zarządcą mienia jest likwidator, który posiada prawa i obowiązki dyrektora przedsiębiorstwa. Po zakończeniu likwidacji organ założycielski wydaje decyzję o uznaniu przedsiębiorstwa za zlikwidowane. Decyzja ta podlega zgłoszeniu do rejestru przedsiębiorstw i stanowi podstawę do wykreślenia przedsiębiorstwa z rejestru.

W świetle obowiązującego stanu prawnego wątpliwości budzi status likwidatora. W zakresie szczegółowych obowiązków likwidatorów, poza wyżej powołanymi unormowaniami zawartymi w szczególności w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, brak jest jakichkolwiek uregulowań. Dodać należy, że status likwidatora był przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego. Tak np. SN w dniu 11 sierpnia 1994 r. podjął nast. uchwałę: „Likwidator ustanowiony przez organ założycielski na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, z którym zawarto umowę o pracę jest pracownikiem tego organu”. Również w wyroku z dnia 15 marca 1994 r. SN wyraził pogląd, że wyznaczenie likwidatora przedsiębiorstwa państwowego na mocy § 45 pkt. 2 i § 48 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. nie oznacza automatycznego nawiązania z nim stosunku pracy na podstawie powołania. Ocena charakteru prawnego wykonywanej przez likwidatora pracy zależy bowiem od okoliczności sprawy.

2. Ogólny przebieg procesów prywatyzacyjnych

Na 127 przedsiębiorstw nadzorowanych przez Wojewodę Poznańskiego według stanu na koniec 1996 r., w 84 przedsiębiorstwach, t.j. w 66 % toczyły się różne procesy, t.j. prywatyzacyjne, naprawcze, likwidacyjne lub upadłościowe. Dodać należy, że w 1996 r. Wojewoda Poznański przejął nadzór właścicielski nad 38 nowymi przedsiębiorstwami.

W 1995 r. w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa przekształconych zostało 5 przedsiębiorstw a w trybie art. 37 ustawy o p.p.p. sprywatyzowano 6 przedsiębiorstw, natomiast w kontrolowanym 1996 r. liczba takich przedsiębiorstw wynosiła odpowiednio 1 i 3, ale w 1996 r. w trybie art. 37 ustawy o p.p.p. w toku prywatyzacji było aż 25 przedsiębiorstw (w 1995 r. 7 przedsiębiorstw). W 1996 r. spadła liczba przedsiębiorstw likwidowanych z przyczyn ekonomicznych, bowiem z tych przyczyn zlikwidowano wprawdzie 5 przedsiębiorstw, t.j. tyle samo co w 1995r., ale w toku likwidacji było 16 przedsiębiorstw, natomiast w 1995 r. - 24 przedsiębiorstwa.

Spośród skontrolowanych przez Delegaturę 4 przedsiębiorstw, w 2 podjęte zostały procesy prywatyzacyjne w trybie art. 37 ustawy o p.p.p., w tym do końca 1996 r. nastąpiła likwidacja WZPT w Szamotułach i wniesienie ich mienia do powstałej spółki wierzycieli (BGŻ i Euro Agro Centrum) na podstawie ust. 1 pkt. 2 powyższego artykułu, a w przypadku Przedsiębiorstwa Handlu Chemikaliami „Chemia” w Poznaniu prywatyzowanego w trybie ust. 1 pkt 3 w.wym. artykułu - oczekiwano na decyzję Ministra w sprawie wniesienia mienia przedsiębiorstwa do umowy ze spółką pracowniczą.

W kolejnych kontrolowanych jednostkach - Przedsiębiorstwie Zaopatrzenia PKS w Poznaniu toczył się od 1993 r. proces likwidacji z przyczyn ekonomicznych, natomiast w P.P. „Cukrotech” w Poznaniu mimo podejmowania prób do prywatyzacji nie doszło.

** Działania w celu sprywatyzowania Przedsiębiorstwa „Cukrotech” podejmowane były od 1991 r. według 3 różnych koncepcji. Wnioski o prywatyzację dyrektor i rada pracownicza składały:*

- *w październiku 1991 r. o prywatyzację na podstawie art. 37 ust.1 pkt 3 ustawy o p.p.p., t.j. o oddanie Przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania przez spółkę pracowniczą (prywatyzacja w powyższym trybie nie mogła być wówczas przeprowadzona ze względu na nieuregulowanie stanu prawnego nieruchomości, co ostatecznie nastąpiło dopiero w 1994 r.),*
- *w sierpniu 1994 r. o przekształcenie Przedsiębiorstwa w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa w trybie art. 5 lub 6 wyżej wym. ustawy o p.p.p. (MPW zwróciło jednak ten wniosek, ponieważ był on niekompletny i zaproponowało rozważenie prywatyzacji ścieżką likwidacyjną na podstawie art. 37 ustawy),*
- *we wrześniu 1995 r. o przeprowadzenie prywatyzacji w trybie art. 37 ust. 1 pkt. 2 ustawy p.p.p. i wniesienie Przedsiębiorstwa do spółki z udziałem inwestora strategicznego (MSP i Wojewoda nie doszli do porozumienia w kwestii ogłoszenia ponownego zaproszenia do rokowań - bliższe dane w tej sprawie zawiera pkt 7 nin. Informacji)..*

Należy zaznaczyć, że paraflowane już były: umowa spółki, umowa inwestycyjna i porozumienie socjalne, a Bank Rozwoju Cukrownictwa S.A. dokonał wpłaty 100 tys. zł kwoty gwarancyjnej na konto depozytów Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. Przedsiębiorstwo poniosło także koszty związane z wyceną w kwocie 5.500 zł.

W toku przekształceń własnościowych stosunkowo dobrze kształtowała się sytuacja w dziedzinie zatrudnienia. Przeciętne zatrudnienie w województwie poznańskim w 1996r. wyniosło ogółem 227,7 tys.osób i było wprawdzie niższe o 1,4 % niż w 1995 r., na skutek spadku zatrudnienia w budownictwie, ale począwszy od miesiąca września 1996 r. stan zatrudnienia przekroczył granicę 230 tys. i w grudniu wyniósł 231,9 tys. osób. Stopa bezrobocia w grudniu 1996 r. wyniosła 6,2 % i była znacznie niższa niż przeciętna w kraju (13,6 %), co klasyfikowało województwo poznańskie na drugim miejscu w kraju.

3. Prywatyzacja bezpośrednia

1. W 1996 r. w województwie poznańskim sprywatyzowano metodą bezpośrednią (likwidacyjną) 3 przedsiębiorstwa:

- Przedsiębiorstwo Odzieżowe MIKON w Miłosławiu,
- Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Tłuszczowego w Szamotułach,
- Przedsiębiorstwo Transportu Handlu Wewnętrznego w Poznaniu.

Przestrzegane były obowiązujące procedury regulujące przekształcenia własnościowe, zawarte w szczególności w wyżej cytowanej ustawie o p.p.p. i ustawie o p.p. Spośród powyższych 3 przedsiębiorstw, prywatyzacja jednego wiązała się z wcześniejszym bankowym postępowaniem ugodowym zawartym między zadłużonym przedsiębiorstwem a jego wierzycielami.

** Wojewoda Poznański postanowieniem z dnia 18 kwietnia 1995 r. wszczął postępowanie przygotowawcze w sprawie likwidacji Wielkopolskich Zakładów Przemysłu Tłuszczowego w Szamotułach w celu wniesienia ich do spółki prawa handlowego. W uzasadnieniu powołano się na wniosek Rady Pracowniczej w związku z warunkiem przeprowadzenia bankowego postępowania ugodowego.*

Z wnioskiem o wszczęcie b.p.u. WZPT zwracały się do Banku Gospodarki Żywnościowej dwukrotnie. Wniosek z dnia 29 czerwca 1994 r. został przez BGŻ rozpatrzony negatywnie (w dniu 16 grudnia 1994 r.), zaś na wniosek z dnia 22 grudnia 1994 r. BGŻ wszczął bankowe postępowanie ugodowe. Datą wszczęcia b.p.u był dzień 11 marca 1995 r. Zawarta w dniu 11 września 1995 r. ugoda bankowa przewidywała spłatę wierzytelności poniżej 1 mln. zł, a w stosunku do pozostałych wierzycieli tj. „Euro Agro Centrum” S. A. i BGŻ, przyjęto zasadę, że zostaną oni zaspokojeni w ten sposób, że część wierzytelności przysługujących BGŻ w kwocie 29,4 mln. zł oraz „Euro Agro Centrum” w kwocie 30,6 mln. zł zostanie zamieniona na udziały w spółce inicjatywnej, a. pozostałe wierzytelności przysługujące wierzycielom grupy drugiej (tj. wyżej wym. dwóm podmiotom) zostaną umorzone w 100 %. Powyższa ugoda uzyskała aprobatę Ministra Przekształceń Własnościowych w dniu 30 września 1996 r.

Wynikiem działań wierzycieli oraz Wojewody Poznańskiego realizujących ugodę bankową było utworzenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością pod nazwą „WZPT - Grupa Inicjatywna”, do której wniesiono w postaci aportu przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ kodeksu cywilnego.

Dodać należy, że do momentu prywatyzacji tych Zakładów i zawarcia ugody bankowej brak było konkretnych rozstrzygnięć w sprawie kontynuowania budowy nowego zakładu, przerwanej w 1992 r. w związku z wprowadzonym embargiem przez ONZ na dostawy z Jugosławii. Uzależnione to było jednak głównie od decyzji i uzgodnień na szczeblu centralnym. Przed zawarciem ugody bankowej narastały odsetki z tytułu zaciągniętych kredytów na powyższą inwestycję w kwocie 100 tys. zł dziennie.

2. Pozostałe dwa przedsiębiorstwa („Mikon” w Miłosławiu i PTHW w Poznaniu) zostały sprywatyzowane w trybie art. 37 ust. 1 pkt. 3 ustawy o p.p.p. tj. nastąpiło oddane mienia do odpłatnego korzystania spółkom pracowniczym. Kontrola nie ujawniła istotniejszych

nieprawidłowości w zakresie sposobu tych prywatyzacji i stosowanych procedur. Stwierdzono natomiast uchybienia.

Powołany przez Wojewodę zespół przygotowawczy dla zbadania przyczyn i warunków zamierzonej likwidacji w celu prywatyzacji w sporządzonej opinii nie w pełni udokumentował wszystkie zdarzenia mające wpływ na wybraną ścieżkę prywatyzacyjną. Ponadto w skład tych zespołów powoływano przedstawicieli likwidowanego przedsiębiorstwa w takiej liczbie, że stanowili oni niekiedy większość, co mogło mieć wpływ na wybór ścieżki prywatyzacyjnej i obiektywność dokonanego wyboru.

- * *Zespół przygotowawczy badający zasadność prywatyzacji PTHW w Poznaniu w opinii z dnia 31 października 1995 r. zaakceptował wybór jako uczestnika spółki pracowniczej inwestora strategicznego (PTSŁ „Transpost” SA) podając w tej opinii ogólnikowe stwierdzenie, iż PTHW kilkakrotnie publikowało ogłoszenia prasowe zapraszające potencjalnych inwestorów do współpracy i po wielu analizach za najbardziej korzystnego oferenta uznano PTSŁ „Transpost” SA, przy czym w opinii nie przedstawiono szczegółów dotyczących tej analizy. W tym przedmiocie zgłoszona została także krytyczna uwaga ze strony Delegatury MPW w Poznaniu w odpowiedzi na zgłoszony wniosek w sprawie wyrażenia zgody na prywatyzację tego Przedsiębiorstwa.*
- * *W skład zespołu przygotowawczego powołanego w celu prywatyzacji Przedsiębiorstwa „Mikon” w Miłosławiu wchodziło 9 osób, w tym 4 reprezentujące przedsiębiorstwo, a w skład zespołu dla prywatyzacji PTHW 5 osób, w tym 3 reprezentujące to Przedsiębiorstwo.*

Do Ministra PW złożony został wniosek o wyrażenie zgody na prywatyzację według koncepcji, co do której nie uzyskano niezbędnych danych świadczących, iż dana koncepcja prywatyzacji jest realna w świetle obowiązujących przepisów, bądź do wniosku nie załączono wymaganych materiałów, niezbędnych do podjęcia decyzji przez Ministra.

- * *Zespół przygotowawczy powołany w związku z zamierzoną prywatyzacją PTHW w Poznaniu zaopiniował pozytywnie prywatyzację w trybie art. 37 ust. pkt 3 ustawy o p.p.p, t.j. oddanie przedsiębiorstwa w leasing spółce pracowniczej, której uczestnikiem miała być osoba prawna (PTSŁ „Transpost” SA), mimo że przepisy tej ustawy stanowią, iż współnikami mogą być wyłącznie osoby fizyczne, chyba że Minister postanowi inaczej, a więc że może to nastąpić w wyjątkowych przypadkach. Nie rozstrzygnąwszy uprzednio tej kwestii i nie uzyskawszy potwierdzenia realności takiego składu uczestników spółki, Wojewoda przesłał wniosek do Delegatury MPW o wyrażenie zgody na prywatyzację. W związku z tym, że proponowana osoba prawna jako uczestnik spółki pracowniczej w tym konkretnym przypadku, w ocenie MPW, nie stanowił wyjątkowego przypadku, należało dokonać zmiany koncepcji. Uczyniono to w ten sposób, że udziały w spółce zostały objęte przez 4 osoby fizyczne, na które wcześniej przeniesione zostały udziały PTSŁ „Transpost” SA.*
- * *Wniosek Wojewody z dnia 18 lipca 1996 r. o prywatyzację Przedsiębiorstwa „Mikon” skierowany do Delegatury MPW nie był kompletny oraz wymagał uzupełnień i wyjaśnień. W szczególności do wniosku nie dołączono projektu umowy leasingowej, nie wpisano spółki do rejestru handlowego, przesłano tylko projekt statutu Spółki, który zawierał niejasności oraz brakowało w nim niektórych istotnych zapisów, brak było*

w umowie spółki gwarancji zobowiązań inwestycyjnych i nie dostarczono biznes planu Spółki. Braki te uzupełniono dopiero po zakwestionowaniu tego przez Delegaturę MPW.

W umowach leasingowych zawartych ze spółkami pracowniczymi zamieszczano mało precyzyjne sformułowania niektórych zapisów. Delegatura zgłosiła uwagi do takich zapisów umów uznając, że mogą one budzić uzasadnione wątpliwości interpretacyjne.

- * W umowach leasingowych zawartych ze spółkami pracowniczymi „Mikon” SA w Miłosławiu i „Transcar” SA w Poznaniu zawarto sformułowania o treści: „Jeżeli Skarb Państwa nie otrzyma w przewidzianym terminie informacji o dokonaniu ubezpieczenia ma prawo domniemywać, że ubezpieczenie nie zostało zawarte i jest uprawniony lecz nie zobowiązany do dokonania ubezpieczenia na koszt Spółki”, „Spółka może zbywać składniki majątkowe na podstawie udzielonego przez Skarb Państwa pełnomocnictwa” i „Spółka amortyzuje wartość przedmiotu umowy”. Powyższe zapisy można więc interpretować, że Spółka może zbywać wszelkie składniki, w tym również drobny sprzęt, wyłącznie na podstawie udzielonego pełnomocnictwa i że amortyzacji podlega cała wartość przedmiotu umowy.*

Przedsiębiorstwa likwidowane w celu prywatyzacji poddawane były procedurze likwidacyjnej określonej w cytowanej ustawie o p.p. oraz w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie wykonania ustawy o przedsiębiorstwach. Kontrola wykazała, że występowały nieprawidłowości w wywiązywaniu się likwidatorów ze swoich obowiązków.

- * Likwidator Przedsiębiorstwa Odzieżowego „Mikon” w Miłosławiu nie podał w sprawozdaniu przyczyn przekroczenia o 28 % kosztów likwidacji, a likwidator PTHW w Poznaniu nie podał takich przyczyn w związku z przekroczeniem kosztów likwidacji o 12%. Likwidatorzy ci, a także likwidator WZPT w Szamotułach nie podali także powodów niedotrzymania terminów ujętych w harmonogramie likwidacji, w tym późniejszego złożenia sprawozdania końcowego. Np. likwidator WZPT w Szamotułach nie podał przyczyn złożenia sprawozdania z 1,5 miesięcznym opóźnieniem (sprawozdanie z zakończenia likwidacji złożone zostało w dniu 6 stycznia 1997 r., podczas gdy winno to nastąpić do dnia 20 listopada 1996 r.).*

4. Likwidacja przedsiębiorstw ze względów ekonomicznych

W 1996 r. (i w 1995 r.) z przyczyn ekonomicznych zlikwidowano 5 przedsiębiorstw, w toku likwidacji z tych przyczyn było 16 przedsiębiorstw (w 1995 r. 24 przedsiębiorstwa). Delegatura nie stwierdziła przypadków bezzasadności podjęcia decyzji w sprawie likwidacji przedsiębiorstw z przyczyn ekonomicznych i nieprawidłowości w podejmowaniu procesów naprawczych. W tym zakresie ustalono, że spośród 5 przedsiębiorstw zlikwidowanych w 1996r. z przyczyn ekonomicznych, w 3 przypadkach likwidacja została poprzedzona procesem naprawczym i że na koniec 1996 r. procesy takie prowadzone były w 6 przedsiębiorstwach.

Kontrola ujawniła nieprawidłowości w przebiegu likwidacji i działalności likwidatorów:

Wydział Działalności Gospodarczej Urzędu Wojewódzkiego opracował wprawdzie przepisy wewnętrzne regulujące tryb powoływania likwidatorów i ustalono zasady sprawozdawczości oraz nałożono na likwidatorów obowiązek składania sprawozdań miesięcznych według ustalonych wzorów, ale w realizacji tych zasad występowały uchybienia.

- * *Likwidator PP-H „Centrala Nasienna” w Szamotułach złożył 8 sprawozdań miesięcznych, natomiast Wydział Działalności Gospodarczej sporządził tylko 3 oceny tych sprawozdań. W notatce dotyczącej sprawozdania końcowego z tej likwidacji opracowanej przez pracownika Wydziału, powtórzono za sprawozdaniem podstawowe zdarzenia procesu likwidacji, nie ustosunkowano się do tego sprawozdania oraz nie zawarto konkretnej oceny przebiegu likwidacji.*

Na podstawie sporządzonych przez likwidatorów sprawozdań dotyczących przedsiębiorstw likwidowanych z przyczyn ekonomicznych nie można było zestawić wszystkich kwot wpływów, kosztów i wydatków a tym samym udokumentować prawidłowości dokonanej wpłaty do budżetu. Nie pozwalały na to zarówno sprawozdania finansowe likwidowanego przedsiębiorstwa jak i sporządzane przez likwidatora zestawienia tabelaryczne według wzorów zaprojektowanych przez Wydział Działalności Gospodarczej.

Wystąpiły 2 przypadki powierzenia jednej osobie funkcji likwidatora 2 przedsiębiorstw równocześnie. Nie wynikało to jednak z braku kandydatów na likwidatorów. Wydział Działalności Gospodarczej posiadał listę likwidatorów, na której figurowało 88 osób legitymujących się głównie wykształceniem ekonomicznym i prawniczym, a ponadto dysponował wykazami likwidatorów otrzymanymi z MPW, którzy zdali stosowny egzamin.

Spośród 16 przedsiębiorstw będących według stanu na koniec 1996 r. w toku likwidacji na podstawie art. 19 ustawy o p.p., w 3 przedsiębiorstwach likwidacja została rozpoczęta w latach 1992-1993, w 2 - w roku 1994, a w 9 - w 1995 r. Przedłużający się okres likwidacji z przyczyn ekonomicznych niektórych przedsiębiorstw spowodowany był głównie nieuregulowanym stanem prawnym nieruchomości.

- * *Proces likwidacji Przedsiębiorstwa Zaopatrzenia PKS w Poznaniu rozpoczął się w dniu 27 maja 1993 r. i do czasu kontroli nie został zakończony, głównie z powodu skomplikowanego stanu prawnego dotyczącego części nieruchomości. Wpływ na to miały m.in. działania Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu, który wyrokiem wydanym w 1992 r. nakazał dokonać wpisu prawa własności nieruchomości użytkowanej przez Przedsiębiorstwo, położonej w Poznaniu przy ul. Towarowej 45 o pow. 2,380 ha na rzecz Firmy C.Hartwig SA w Poznaniu, w oparciu o pozew złożony przez osobę fizyczną, która swoje umocowanie do działania opierała na postanowieniu Sądu Rejonowego w Poznaniu o ustanowieniu jego osoby kuratorem Firmy C.Hartwig SA. Zarówno wyrok Sądu Wojewódzkiego o nakazanie wpisu własności, jak i postanowienie Sądu Rejonowego o ustanowieniu kuratora, były przedmiotem rewizji nadzwyczajnej, o którą z wnioskiem do Ministra Sprawiedliwości wystąpiło Przedsiębiorstwo Spedycji Międzynarodowej C.Hartwig SA w Warszawie (następca prawny) z uwagi na fakt, że Firma C. Hartwig SA w Poznaniu została zlikwidowana i wykreślona z rejestru handlowego już w 1969 r. Sąd Najwyższy uchylił dotychczasowy wyrok i postanowienie, przekazując sprawę do ponownego rozpatrzenia według właściwości. W powyższych sprawach do czasu kontroli NIK nie zapadły jeszcze rozstrzygnięcia.*

5. Zabezpieczenie interesów Skarbu Państwa w toku procesów prywatyzacyjnych

1. Z ustaleń kontroli wynika, że interes Skarbu Państwa w toku procesów prywatyzacyjnych został należycie zabezpieczony. Kontrola nie ujawniła nieprawidłowości w zawartych umowach dotyczących sprzedaży mienia Skarbu Państwa.

- * *Ugoda bankowa zawarta między WZPT w Szamotułach i dwoma największymi wierzycielami, a następnie wniesienie do Spółki „WZPT Grupa Inicjatywna” mienia zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego była korzystna. W jej wyniku wierzyciele po wniesieniu do Spółki mienia przedsiębiorstwa określonego na wartość 60 mln zł. zobowiązali się umorzyć dług w kwocie 218 mln zł.*

Umowy leasingowe zawarte ze spółkami pracowniczymi zawierały zapisy zabezpieczające interes Skarbu Państwa. Jedyne uwagi dotyczą nieprecyzyjnych sformułowań omówionych już w pkt. II.3.2. niniejszej Informacji.

2. Ceny uzyskiwane za przedsiębiorstwa państwowe wniesione jako aport do spółki oraz ustalone ceny przedsiębiorstw przekazanych spółce pracowniczej do odpłatnego korzystania, mieściły się w granicach wartości określonej przez firmy wyceniające, ale przeważnie w dolnych granicach przedziałów wynikających z tych wycen.

- * *Przedsiębiorstwo „Mikon” w Miłosławiu zostało przekazane spółce pracowniczej za kwotę 1.350 tys. zł. Firma wyceniająca wartość tego przedsiębiorstwa według metody aktywów netto określiła ją na 2.088 tys. zł, według metody odtworzeniowej na 2.700 tys. zł a według metody dochodowej przy stopie 22% na 1.189 tys. zł. Według recenzenta wartość Przedsiębiorstwa liczona metodą mieszaną wynosiła 1.400 tys. zł, zaś cena do negocjacji powinna kształtować się w przedziale od 1.300 do 2.000 tys. zł.*

Badania kontrolne ujawniły także występowanie rozpiętości między ustaloną przez firmy wyceniające wartością przedsiębiorstw likwidowanych z przyczyn ekonomicznych w trybie art.19 ustawy o p.p. a uzyskaną ceną ich sprzedaży.

- * *Zakład Konstrukcyjno-Wdrożeniowy „Agromet” w Poznaniu został wyceniony według rynkowej wartości likwidacyjnej na kwotę 491 tys. zł, według księgowej wartości aktywów netto na 220 tys. zł, natomiast Likwidator sprzedał majątek za 430 tys. zł i po zaspokojeniu roszczeń i uwzględnieniu kosztów likwidacji odprowadził do budżetu kwotę 268 tys. zł.*
- * *Wartość likwidacyjna Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowego „Centrala Nasienna” w Szamotułach Firma wyceniająca określiła na 1.145 tys. zł, w tym budynki na 790 tys. zł. Likwidator pomimo ogłoszenia 4 przetargów również w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym nie zdołał znaleźć nabywcy za proponowaną cenę 988 tys. zł i następnie obniżył ją do 763 tys. zł. W rezultacie przedsiębiorstwo zostało sprzedane za 350 tys. zł, zaś do budżetu po uwzględnieniu kosztów likwidacji i innych rozchodów odprowadzona została kwota 33 tys. zł.*

3. Wojewoda Poznański wydawał decyzje o likwidacji przedsiębiorstwa państwowego przed weryfikacją przez biegłych sprawozdania finansowego. Zjawisko to dotyczyło zarówno przedsiębiorstw likwidowanych w związku z prywatyzacją oraz likwidowanych z przyczyn ekonomicznych.

** Wojewoda wydał w dniu 29 lutego 1996 r. decyzję o likwidacji PP-H „Centrala Nasienna” w Szamotulach (z przyczyn ekonomicznych), w sytuacji gdy opinia biegłych dotycząca bilansu zamknięcia likwidacji została wydana w dniu 5 kwietnia 1996 r. W dniu 7 listopada 1996 r. Wojewoda wydał decyzję uznającą za zlikwidowane (w celu prywatyzacji) WZPT w Szamotulach, w sytuacji, gdy opinia biegłych została wydana w dniu 3 stycznia 1997 r., decyzją z dnia 2 grudnia 1996 r. uznał za zlikwidowane Przedsiębiorstwo „Mikon” w Miłosławiu, w sytuacji gdy opinia została wydana w dniu 23 stycznia 1997 r. i decyzją z dnia 29 marca 1996 r. uznał za zlikwidowane PTHW w Poznaniu, w sytuacji gdy opinię taką wydano w dniu 27 kwietnia 1996 r. Wojewoda uzasadnił takie działanie tym, iż opinie biegłych dotyczące sprawozdań finansowych likwidowanych przedsiębiorstw stanowiły tylko dodatkowy dokument stwierdzający prawidłowość likwidacji, ze względu na brak w ustawie o rachunkowości obowiązku sporządzania takiej opinii w odniesieniu do przedsiębiorstw likwidowanych.*

4. Nie były w pełni przestrzegane zasady uczestnictwa przedstawicieli Wojewody w organach spółek Skarbu Państwa oraz nie były należycie wypełniane niektóre obowiązki przez tych przedstawicieli. Ustalone przez Wojewodę zasady uczestnictwa w organach spółek z udziałem Skarbu Państwa stanowiły mianowicie, że do reprezentowania Skarbu Państwa w tych spółkach Wojewoda powołuje dyrektora Wydziału Działalności Gospodarczej lub innego pracownika tego Wydziału a do reprezentowania w radach nadzorczych spółek pracowniczych powołuje pracowników powyższego Wydziału i tylko w uzasadnionych przypadkach inne osoby. Zasady te stanowiły także, iż członek rady nadzorczej zobligowany jest do ukończenia odpowiedniego kursu i zdania egzaminu, przy czym Wojewoda mógł zwolnić z obowiązku zdania takiego egzaminu. Ponadto w zasadach tych określono, że członek rady nadzorczej zobowiązany jest do składania informacji z odbytych posiedzeń i do zwrócenia się do Wydziału Działalności Gospodarczej o przygotowanie analizy dotyczącej sytuacji finansowo-ekonomicznej danej spółki.

** Wojewoda wyznaczył łącznie 27 osób do reprezentowania go spółkach z udziałem mienia Skarbu Państwa. Wśród tych osób 7 było pracownikami Wydziału Działalności Gospodarczej, zaś pozostali byli zatrudnieni w Urzędzie na różnych stanowiskach kierowniczych.*

W latach 1993-1996 w kursach dla kandydatów na członków rad nadzorczych uczestniczyły łącznie 32 osoby, kursu nie ukończyły 4 osoby, odpowiedni egzamin zdało 12 osób, a 13 uzyskało od Wojewody zwolnienie ze zdawania egzaminu. Nie wszystkie osoby reprezentujące Skarb Państwa w spółkach zwracały się do Wydziału Działalności Gospodarczej o sporządzenie analizy sytuacji finansowo-ekonomicznej spółki. W 1996 r. Wydział ten przygotował 33 takie analizy dotyczące 15 spółek a dla dalszych 15 spółek analiz takich nie sporządził, w tym dla 4 spółek, które w 1996 r. poniosły straty („Goplana” SA, BP „Gas Poland” SA, „Unipak” Sp. z o.o. i Zakład Drobiarski „Befrapol”).

6. Dochody i koszty prywatyzacji

W 1996 r. wydatki z tytułu prywatyzacji wyniosły łącznie 149,4 tys. zł, t.j. były na poziomie 99,6 % w stosunku do planu, w tym 140,3 tys. zł stanowiły koszty usług niematerialnych z tytułu sporządzenia 39 recenzji i 11 wycen. Koszty tych usług były na poziomie 82 % tych kosztów poniesionych w 1995 r. Dochody budżetowe z tytułu prywatyzacji wyniosły łącznie 92.363 tys. zł i były 7 krotnie wyższe niż dochody uzyskane w 1995 r. (12.918 tys. zł), na skutek uzyskania nieplanowanych dochodów ze sprzedaży w czerwcu 1996 r. 4.935.868 akcji, tj. 30 % akcji posiadanych w Spółce „Goplana” SA na rzecz „Nestle” S.A. (25 %) i Banku Handlowego S.A. w Warszawie (5 %) za łączną kwotę 71.015 tys. zł.

** Dokonana transakcja była wprawdzie legalna w świetle obowiązujących przepisów (ustawy o p.p.p., kodeksu handlowego i Statutu Spółki) a cena sprzedaży (14,39 zł za 1 akcję) zgodnie z zapisem Statutu przekraczała wartość nominalną akcji (10 zł.), a także wartość określoną przez wyceniających i płaconą pracownikom przez „Nestle” (12 zł), ale należy jednak zaznaczyć, że była to cena zaproponowana w liście intencyjnym przez przyszłych nabywców, t.j. „Nestle” i Bank Handlowy. Ponieważ przedmiotem transakcji była duża ilość akcji, ewentualne podwyższenie tej ceny dawało dodatkowy duży dochód Skarbowi Państwa (np. dalsze zwiększenie ceny o 1 zł. dawało dodatkowy dochód w wysokości prawie 5 mln zł). Wojewoda uzasadniając przyjęcie powyższej ceny powołał jego zdaniem bardzo korzystną wynegocjowaną ceną przedsiębiorstwa państwowego wnoszonego w 1994 r. do spółki (77,3 mln zł, tj. ponad 3 krotnie wyższą od jego wartości księgowej i 2 krotnie od wartości dochodowej). Należy dodać, że wykazywane przez Spółkę „Goplana” SA straty w ostatnich latach wiążą się z przeznaczaniem dużych środków na inwestycje przez strategicznego akcjonariusza, co świadczy o jego optymistycznych perspektywach rozwojowych Spółki.*

7. Działalność Delegatury Ministerstwa Skarbu Państwa w Poznaniu

1. Kontrola nie ujawniła nieprawidłowości w działalności Delegatury MSP. W 1996 r. Delegatura ta realizowała zadania w dwóch, różniących się zakresem i złożonością okresach, tj. w okresie funkcjonowania w ramach struktur organizacyjnych Ministerstwa Przekształceń Własnościowych oraz od 1 października 1996 r. w okresie funkcjonowania w ramach struktur organizacyjnych Ministerstwa Skarbu Państwa, w którym to nałożono na Delegaturę znacznie więcej zadań. Dodać należy, że z przyczyn formalno - prawnych (brak stosownych pełnomocnictw do podejmowania decyzji przez dyrektora Delegatury MSP w sprawach nowych, nałożonych od dnia 1 października 1996 r.) nie wszystkie zagadnienia mogły być poddane kontroli i ocenie.

Delegatura realizowała dwie zasadnicze grupy zadań, tj. związane z likwidacją przedsiębiorstw państwowych w trybie art. 19 ustawy o p.p. oraz wynikające z przekształceń własnościowych przedsiębiorstw państwowych w trybie art. 37 ustawy o p.p.p. Pierwszemu trybowi poddanych zostało 10 przedsiębiorstw państwowych, wobec których Delegatura dokonywała analizy zasadności ich likwidacji z przyczyn ekonomicznych, drugiemu trybowi - 15 przedsiębiorstw, wobec których przygotowywała uzasadnienia na poparcie bądź odrzucenie wniosków wojewodów o likwidację w powyższym trybie i przedstawiała je na posiedzeniu Komisji Selekcyjnej w Ministerstwie Skarbu Państwa.

2. Z ustaleń kontroli wynika niekonsekwentne działanie Ministra Przekształceń Własnościowych (MSP) wobec wniosku Wojewody Poznańskiego w sprawie wyrażenia zgody na prywatyzację przedsiębiorstwa państwowego. Minister przedstawił warunki, które powinny być spełnione do wyrażenia takiej zgody, a następnie po upływie pewnego czasu, mimo nie uwzględniania tych warunków przez Wojewodę, wyraził zgodę na prywatyzację według pierwotnej koncepcji.

** Pełna dokumentacja wraz z prośbą o wyrażenie zgody na likwidację Przedsiębiorstwa Handlu Chemikaliami „Chemia” w Poznaniu w celu jego prywatyzacji wraz z pozytywnym stanowiskiem organu założycielskiego, została przekazana przez Wojewodę Poznańskiego do Delegatury MPW w dniu 25 października 1995 r. Po tym terminie trwała wymiana korespondencji pomiędzy MPW, organem założycielskim i Przedsiębiorstwem, która do końca 1996 r. nie przyniosła rozstrzygnięcia. Powodem prowadzonej korespondencji była opinia Delegatury MPW sugerująca wyłączenie z przedmiotu umowy o odpłatne korzystanie, wchodzącej w skład majątku, atrakcyjnej nieruchomości położonej w Poznaniu przy Starym Rynku i wydzierżawienie jej lub sprzedaż na podstawie odrębnej umowy, co według tej opinii byłoby rozwiązaniem korzystniejszym dla Skarbu Państwa. W powyższej opinii powołano się na treść pisma Podsekretarza Stanu w MPW z dnia 17 lipca 1995 r. skierowanego do ministrów i wojewodów, w którym m.in. podano, że “w przypadku oddawania mienia Skarbu Państwa do odpłatnego korzystania na podstawie ustawy prywatyzacyjnej wskazane byłoby w przypadku istotnych nieruchomości zawieranie umów dzierżawy z opcją sprzedaży bez potrzeby przesądzania bezwarunkowego przeniesienia praw własności na spółkę, wynikającego z zastosowania umowy typu leasingowego”. Powyższa wskazówka nie została jednak ostatecznie uwzględniona przez Ministra Skarbu Państwa, bowiem mimo wcześniejszych zastrzeżeń Podsekretarz Stanu w dniu 10 marca 1997 r. wyraził zgodę na prywatyzację w drodze likwidacji Przedsiębiorstwa „Chemia” i oddanie całego jego mienia do odpłatnego korzystania spółce pracowniczej, łącznie z nieruchomością na Starym Rynku. Ujemnym skutkiem przewlekania w podejmowaniu decyzji w tej sprawie było m.in. pogorszenie wskaźników ekonomicznych tego Przedsiębiorstwa.*

Z badań kontrolnych wynika, że Minister Przekształceń Własnościowych nie wyrażał także zgody na prywatyzację i nie zaakceptował zarządzenia Wojewody w sprawie prywatyzacji z uzasadnieniem, iż należałoby uwzględnić propozycję Ministra w sprawie składu uczestników spółki tworzonej na podstawie art. 37 ust. 1 pkt. 2 ustawy o p.p.p.

** Proces prywatyzacji P.P. „Cukrotech” w Poznaniu nie doszedł do skutku z powodu rozbieżności między Wojewodą Poznańskim a Ministrem Przekształceń Własnościowych w kwestii inwestorów uczestniczących w spółce tworzonej na podstawie art. 37 ust. 1 pkt. 2 ustawy o p.p.p. i wniesienia Przedsiębiorstwa do spółki z udziałem inwestora strategicznego. Wyboru oferenta, który miał objąć do 47 % udziałów dokonano w drodze publicznego zaproszenia do rokowań i został nim Bank Rozwoju Cukrownictwa S.A. w Poznaniu. Na prywatyzację z udziałem wyżej wym. Banku nie wyraził jednak zgody Minister, który nie wnosząc uwag co do prawidłowości i kompletności dostarczonej dokumentacji, powołując się na wskazania Komitetu d.s. Selekcji MPW uznał, że właściwszym rozwiązaniem byłoby połączenie Przedsiębiorstwa z powstałą Poznańsko-Pomorską Spółką Cukrową S.A. oraz wniesienie całości aktywów i*

zobowiązań Przedsiębiorstwa do powyższej Spółki. Minister zwrócił się także o rozważenie ponownego ogłoszenia zaproszenia do rokowań inwestorów strategicznych związanych z branżą cukrową, celem umożliwienia złożenia oferty przez wyżej wym. Poznańsko-Pomorską Spółkę Cukrową. Nie wyraził jednak na to zgody Wojewoda Poznański, który argumentował, że wybrana forma prywatyzacji jest właściwa, zaś Bank Rozwoju Cukrownictwa S.A. zapewni efektywny rozwój „Cukrotechu”. Wskutek potrzymania swojego stanowiska przez Ministra PW postępowanie to nie zakończyło się sprywatyzowaniem Przedsiębiorstwa.

III. POSTĘPOWANIE POKONTROLNE

Spośród 6 jednostek skontrolowanych w żadnym przypadku nie zostały wniesione zastrzeżenia do protokołów kontroli. Wystąpienia pokontrolne skierowano do wszystkich 6 skontrolowanych jednostek, z tym, że uwagi i wnioski dotyczyły tylko 4 jednostek, w których zorganizowano narady pokontrolne (Urząd Wojewódzki, PHCh „Chemia”, PP „Cukrotech”, PZ PKS w Likwidacji). Także do ocen, uwag i wniosków zawartych w tych wystąpieniach nie zostały zgłoszone zastrzeżenia.

Skontrolowane jednostki, do których Delegatura skierowała wystąpienia pokontrolne zawierające wnioski nadesłały odpowiedzi, z których wynika, że wnioski te zostały podjęte i zrealizowane, bądź, że są realizowane z uwagi na ich długofalowy charakter.

Wojewoda Poznański poinformował m.in., że:

- ponownie przeanalizowano opinie zespołów przygotowawczych, stwierdzając przypadki niewyczerpującego uzasadnienia zdarzeń mających wpływ na wybrany tryb prywatyzacji, w związku z czym nastąpiło sporządzenie aneksów uzupełniających do tych opinii,
- przyjęto zasadę, że w przypadku wniosku o prywatyzację polegającą na oddaniu mienia spółce pracowniczej, z projektowanym udziałem osoby prawnej, organ założycielski wystąpi do MSP o opinię w sprawie możliwości wyrażenia zgody na udział takiej osoby prawnej,
- przeprowadzono analizę sprzedaży nieruchomości likwidowanych w trybie art. 19 ustawy o p.p. pod kątem różnicy między wartością oszacowania a ceną zbycia, w wyniku której ustalono, że ceny sprzedaży do ceny oszacowania kształtowały się w granicach od 63 % do 245 %,
 - uszczegółowiono niektóre zapisy umów leasingowych budzące uzasadnione wątpliwości interpretacyjne,
 - opracowano nowe wzory sprawozdań z przebiegu likwidacji przedsiębiorstwa, wprowadzając m.in. rachunek przepływów środków pieniężnych, na podstawie którego wykazana zostanie kwota przekazana przez likwidatora do budżetu oraz wprowadzono obowiązek składania miesięcznych meldunków zawierających szczegółowe informacje o wszystkich działaniach likwidatora,
 - wprowadzono nowe zasady udziału przedstawicieli Wojewody w radach nadzorczych spółek.

Dyrektor PP „Cukrotech” poinformował Delegaturę, że odbyło się spotkanie w Urzędzie Wojewódzkim, na którym ustalono, że będą kontynuowane działania celem prywatyzacji poprzez wniesienie Przedsiębiorstwa do spółki z udziałem inwestora strategicznego i że został złożony wniosek do Wojewody w tej sprawie.

Prezes Zarządu PHCH „Chemia” poinformował o zrealizowaniu wszystkich wniosków pokontrolnych, w tym że wyegzekwował od akcjonariuszy spółki pracowniczej środki Przedsiębiorstwa przeznaczone na opłaty związane z zawiązaniem i zarejestrowaniem tej Spółki i że wyeliminował z projektu umowy leasingowej nieprecyzyjne zapisy. Dodać należy, że Podsekretarz Stanu w MSP w dniu 10 marca 1997 r. wyraził zgodę na prywatyzację tego Przedsiębiorstwa i oddanie całego jego mienia do odpłatnego korzystania spółce pracowniczej, łącznie z nieruchomością na Starym Rynku.

Likwidator Przedsiębiorstwa Zaopatrzenia PKS w Poznaniu poinformował o podjęciu działań w celu jak najszybszego uregulowania stanu prawnego nieruchomości warunkującego zakończenie likwidacji.

**Dyrektor
Najwyższej Izby Kontroli
Delegatury w Poznaniu**

Poznań, dnia 29 grudnia 1997 r.

Ireneusz Adamski